

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Tomáš Machurek,
advokát
IČO 662 37 823
Jakubská 121/1
60200 Brno

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Zástupce

Mgr. Robert Němec, LL.M.,
advokát
IČO 662 41 821
Jáchymova 26/2
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/194/2017 - 22

Praha 8. 12. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 14. 2. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“), ve znění pozdějších předpisů, ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 30. 8. 2013 a zaplacení částky ve výši 286.895 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05% p. a. ode dne 21. 2. 2017 do zaplacení, o námitkách Instituce ze dne 6. 8. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017 – 12, a námitkách Navrhovatele ze dne 9. 8. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017 – 13, proti nálezů finančního arbitra ze dne 24. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017 – 10, takto:

Námitky Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, doručené finančnímu arbitrovi dne 6. 8. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-12, proti nálezů finančního arbitra ze dne 24. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-10, a námitky navrhovatele ■, proti nálezů finančního arbitra ze dne 24. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-10, doručené finančnímu arbitrovi dne 9. 8. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-13, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 24. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-10, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou uzavřel s Institucí, zejm. pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy se zákonným úrokem z prodlení ode dne marného uplynutí termínu stanoveného v příslušné výzvě Instituci do zaplacení, eventuálně zaplacení dlužného odkupného se zákonným úrokem z prodlení ode dne následujícího po splatnosti odkupného při zániku smlouvy do zaplacení eventuálně náhrady škody.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 24. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017 – 10 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 30. 8. 2013 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění Vision4Life“, s počátkem pojištění 1. 9. 2013 a pojistnou dobou 36 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč, s ročním běžným pojistným ve výši 120.000 Kč; smluvní strany se současně dohodly, že v případě dožití se konce pojištění obdrží Navrhovatel kapitálovou hodnotu pojištění a v případě smrti Navrhovatele obdrží oprávněná osoba kapitálovou hodnotu pojištění a pojistnou částku ve výši 10.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“).

Finanční arbitr současně nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky ŽP-VPP-DIMUNI-0002 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky ŽP-DPP-DIMUNI-0002 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

V řízení finanční arbitr zjistil, že ujednání Doplnkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 bod 3.1 a 3.2 Doplnkových pojistných podmínek o strhávání nákladů: „3.1. *Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně matematických zásad. Pojistitel je oprávněn započíst si neuhrazené náklady vůči pojistnému plnění, které je vypláceno při skončení pojištění nebo vůči odkupnému. Další informace k uplatňování nákladů jsou uvedeny v Přehledu poplatků.* 3.2. *Pojistitel je oprávněn započítat pojistníkovi inkasní náklady za každé zaplacené pojistné*“ a čl. 1 bod 1.7., 1.8. a 1.9. Doplnkových pojistných podmínek, které upravují strhávání rizikového pojistného, že „1.7. *Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období příslušného každému pojistnému období snižovat zaplacené běžné pojistné o rizikové pojistné a náklady příslušející úrazovému pojištění, bylo-li sjednáno a o rizikové pojistné a náklady příslušející pojištění pro případ nemoci, bylo-li sjednáno ve výši příslušné danému pojistnému období.* 1.8. *Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění.* 1.9. *Výše rizikového pojistného za jednotlivá pojištění je uvedena v Přehledu poplatků. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně matematických zásad, především s ohledem na věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného. Ke změně rizikového pojistného dochází pravidelně každý pojistný rok vždy ve výroční den pojištění*“, jsou neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistné smlouvy finanční arbitr musel dovodit neplatnost Pojistné smlouvy jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistné smlouvy, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu, která by poskytovala Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Po posouzení námítky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, finanční arbitr dospěl k závěru, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 166.895 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 166.895 Kč od 21. 2. 2017 do zaplacení.

3. Námítky Navrhovatele

Námítky Navrhovatele směřují proti výroku II. Nálezu.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku a nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku, který nezakládá vzájemnou podmíněnost pohledávek. Navrhovatel tvrdí, že finanční arbitr nesprávně interpretoval rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, když nejprve aplikoval námitku promlčení a teprve následně zúčtoval vzájemně poskytnutá plnění. Navrhovatel argumentuje tím, že pohledávky se vypořádávají k okamžiku jejich vzniku, tedy k okamžiku, kdy nemohou být promlčené. Navrhovatel v této souvislosti odkazuje na stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nedostatečně vypořádal s námitkou, že se Instituce na jeho úkor obohatila úmyslně. Úmysl Instituce Navrhovatel dovozuje z rozporu obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce, která nikdy nezamýšlela poskytnout Navrhovateli plnění v rozsahu sjednaném Pojistnou smlouvou; z vědomého nesjednání výše nákladů, poplatků a rizikového pojistného v Pojistné smlouvě; z toho, že Instituce nejpozději od zveřejnění úředního sdělení České národní banky k některým informačním povinnostem ze dne 2. 5. 2012 v částce 6/2012, publikovaném dne 14. 5. 2012, věděla, že Pojistnou smlouvu uzavřela s Navrhovatelem v rozporu se zákonem; z existence kampaně „*Takové lepší spoření*“; z rozporů v mechanismu a způsobu výpočtu počátečních a správních nákladů; z nerovnosti smluvních stran, jejich informační asymetrie i asymetrie plnění.

Navrhovatel namítá, že nebyl seznámen s námitkou promlčení jeho nároku, kterou vznesla Instituce, a proto se k ní před vydáním Nálezu nemohl vyjádřit, a současně tvrdí, že mu finanční arbitr v rozporu s § 36 odst. 3 správního řádu neumožnil seznámit se před vydáním Nálezu se spisem.

Navrhovatel argumentuje, že námitka promlčení vznesená Institucí je v rozporu s dobrými mravy a namítá, že by měl finanční arbitr zohlednit důvody neplatnosti Pojistné smlouvy, okolnosti, za nichž byla Pojistná smlouva sjednána, hledisko spravedlnosti a skutečnost, že Instituce vznáší námitku promlčení vůči plnění, které jí v případě, že by Pojistná smlouva byla platná, nikdy nemělo připadnout (Navrhovatel alokoval pojistné v plné výši do kapitálové hodnoty negarantované tvořené podílovými jednotkami vnitřních fondů, která má pouze investiční funkci). Dále by měl finanční arbitr zohlednit zásadu poctivosti podle § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“) a skutečnost, že promlčecí doba podle § 107 starého občanského zákoníku by uplynula v okamžiku, kdy se Navrhovatel cítil být plně vázán Pojistnou smlouvou a o pochybnostech o platnosti Pojistné smlouvy neměl ani tušení (v argumentaci dokazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, ze dne 28. 11. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2905/99).

K námitkám Instituce se Navrhovatel vyjádřil po uplynutí lhůty k vyjádření, byť ho finanční arbitr v souladu s § 86 odst. 3 věty třetí správního řádu poučil, že k takovému vyjádření nemusí přihlížet. Navrhovatel nicméně pouze zopakoval své stávající argumenty.

4. Vyjádření Instituce

Námítky Instituce směřují proti výrokům I. a III. Nálezu.

Instituce odmítá závěr finančního arbitra o neurčitosti Pojistné smlouvy, resp. jejích ujednání o počátečních a správních nákladech a opakuje, že Navrhovatel byl o existenci počátečních a správních nákladů informován v čl. 1 bod 3 Doplňkových pojistných podmínek, který je podle Instituce dostatečně určitý. Instituce dále opakuje, že součástí pojistného jsou přirozeně i náklady související s Pojistnou smlouvou, stanovené podle pojistně technických zásad takovým způsobem, aby jejich výše umožňovala Instituci splnit své závazky obsažené

v Pojistné smlouvě, přičemž v době uzavření Pojistné smlouvy Instituci nevyplývala povinnost o těchto zásadách Navrhovatele informovat.

Podle ujednání čl. 2. 6 Doplňkových pojistných podmínek Instituce závazky spojené s Pojistnou smlouvou, tj. rizikové pojistné, počáteční, správní a jiné náklady, hradí pouze z kapitálové hodnoty s garantovanou technickou úrokovou mírou. V souladu s tímto ujednáním tak lze až zbývající část běžného pojistného považovat za část určenou ke klientem zvolené alokaci. Nikdy proto nemůže dojít k situaci, že by bylo pojistné alokováno jinak než podle pokynu klienta.

Pokud jde o běh promlčecí doby, Instituce nesouhlasí se závěrem finančního arbitra, že Navrhovatel získal vědomost o neplatnosti Pojistné smlouvy a vzniku bezdůvodného obohacení v pozdějším okamžiku než při uzavření Pojistné smlouvy, neboť Navrhovateli byly všechny skutečnosti, kterými nyní její neplatnost odůvodňuje, známy právě při sjednání smluvního vztahu. Argumentace Navrhovatele, stejně jako právní posouzení finančního arbitra, se opírá pouze o obsah smluvní dokumentace, přičemž není sporu o tom, že by ji Navrhovatel neobdržel.

Instituce pro případ, že finanční arbitr setrvá na právním posouzení Pojistné smlouvy jako absolutně neplatné, uzavírá, že se na úkor Navrhovatele co do účtovaných počátečních nákladů ve výši 245.143 Kč obohatil pojišťovací zprostředkovatel a nikoliv Instituce, neboť jemu Instituce tuto finanční částku vyplatila jako odměnu za sjednání Pojistné smlouvy.

Pokud jde o Námitky Navrhovatele, odmítá Instituce tvrzení Navrhovatele, že se úmyslně obohatila na jeho úkor, neboť je přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy. K námitce promlčení, Instituce argumentuje, že jde o obranu proti právním krokům Navrhovatele a účelem této námitky není poškodit Navrhovatele, ale zabránit vlastnímu poškození, a proto odmítá, že by se námitky promlčení dovolávala v jiné než dobré víře.

5. Řízení o námitkách

Zákon o finančním arbitrovi zaručuje podle § 16 odst. 1 stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nálezu potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele a Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat sporná ujednání Pojistné smlouvy tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám, které účastníci řízení vznesli již v řízení před vydáním Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví

vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Finanční arbitr vedle posouzení správnosti Nálezu vzhledem k podaným Námitkám Navrhovatele a Instituce současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezu příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 24. 7. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu ukládá § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitosti žádostem o prodloužení lhůty ze strany Instituce a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy (§ 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, § 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 15 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení, případně které si v řízení i sám vyžádal.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.1. Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Vzhledem ke skutečnosti, že v Námitkách Instituce pouze opakuje argumenty, které již finanční arbitr vypořádal v Nálezu, finanční arbitr pouze ve stručnosti shrnuje, že počáteční a správní náklady, stejně jako rizikové pojistné, musí být upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. jako 10 % ročního pojistného nebo formou konkrétního vzorce, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná atd.

V opačném případě, což je právě případ článků 1 bod 3.1, 3.2, 1.7 až 1.9 Doplňkových pojistných podmínek, které nedávají jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, nelze než taková smluvní ujednání považovat za neurčitá ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, a tedy neplatná.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplňkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 bodu 1.7 až 1.9., 3.1. a 3.2. Doplňkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních a správních nákladů jsou neurčitá, a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

5.2. Seznámení Navrhovatele s podklady

K námitkám Navrhovatele, že mu finanční arbitr neumožnil seznámení s podklady před vydáním Nálezu, ani ho neseznámil s námitkou promlčení vznesenou Institucí, finanční arbitr uvádí, že Navrhovatele vyzval k seznámení s podklady před vydáním Nálezu výzvou ze dne 22. 3. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-4, kterou doručil do datové schránky Navrhovatele dne 22. 3. 2018. Termín seznámení s podklady stanovil finanční arbitr v 13:00 hod. dne 6. 4. 2018. Podáním ze dne 4. 4. 2018, č. j. FA/SR/ZP/194/2017-5, požádal Navrhovatel finančního arbitra o zaslání shromážděných podkladů. Této žádosti finanční arbitr vyhověl a podklady Navrhovateli zaslal dne 10. 4. 2018, FA/SR/ZP/194/2017-7 a FA/SR/ZP/194/2017-8. Navrhovatel se ke shromážděným podkladům, včetně námitky promlčení vznesené Institucí, vyjádřil dne 4. 5. 2018, FA/SR/ZP/194/2017-9.

Finanční arbitr proto námitky Navrhovatele jako nedůvodné odmítá.

5.3. Námitka promlčení

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení jednotlivých Navrhovatelem tvrzených důvodů, proč by měla námitka promlčení vznesená Institucí být v rozporu s dobrými mravy, nezjistil, že by v tomto případě nastaly výjimečné okolnosti, které by měly takovou intenzitu, aby zavdaly příčinu k odepření práva vznést námitku promlčení, a odkazuje na argumentaci uvedenou v kapitole 5.7. Nálezu.

Pokud jde o Navrhovatelem tvrzené úmyslné obohacení Instituce, finanční arbitr opakovaně odkazuje na přílehlavé závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána*“.

Finanční arbitr opakuje, že v řízení nezjistil, že by se Instituce nechovala v souladu s Pojistnou smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Navrhovatel své tvrzení, že Instituce měla úmysl, ať přímý nebo nepřímý, se bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele, ničím nedoložil.

K námitce Navrhovatele, že v případě uplatnění námitky promlčení by Instituce z Pojistné smlouvy dostala více finančních prostředků, než v případě, kdyby Pojistná smlouva byla platná, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006, že „*[c]ílem právní úpravy institutu promlčení v občanskoprávních vztazích je pobízet oprávněný subjekt (věřitele) pod určitou sankcí k tomu, aby vykonal svá*

práva včas, tj. v přiměřených - promlčecích - dobách u soudu a tak, aby donekonečna (a tedy neúnosně) nemohl oddalovat požadavek splnění od povinného subjektu (dlužníka). Smyslem institutu promlčení je čelit vzniku a existenci dlouhotrvajících práv a povinností provázených často i jejich určitou nejistotou, nejasností a pochybností. Má-li možnost promlčení nároku plnit pobídkovou funkci vůči věřiteli, pak zároveň přispívá k tomu, aby dlužník nebyl po časově neomezenou dobu vystaven ze strany věřitele hrozbě podání úspěšné žaloby.“

Finanční arbitr tedy zdůrazňuje, že smyslem institutu promlčení je přispět k právní jistotě (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „...*neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje.“*)

Promlčení slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit.

Při posuzování námítky vznesené Navrhovatelem nelze odhlédnout, že on je tou stranou, která se dovolává určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení. Je tedy na Navrhovateli, aby zvážil, zda je pro něj ekonomicky příznivé domáhat se vyslovení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení nebo zda by ho takové jednání ekonomicky poškodilo, např. za situace, kdy je nepromlčená částka pojistného nižší než odkupné.

Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi sice stanoví, že „*[ř]ízení se zahajuje na návrh navrhovatele“*, nicméně žádné ustanovení zákona o finančním arbitrovi neukládá, že výsledek musí být pro navrhovatele příznivý, ba naopak podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi „*[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“*, tudíž výsledek řízení pro navrhovatele může být i negativní (např. navrhovatel obdrží méně než instituce nabízela smírně, navrhovatel obdrží jako vydání z bezdůvodného obohacení nižší částku než by činilo odkupné, kdyby pojistná smlouva byla platná atd.).

Finanční arbitr dále odmítá námítku Instituce, že Navrhovatel věděl o důvodech neplatnosti již v době uzavření Pojistné smlouvy, protože v tomto okamžiku měl všechny informace, na základě kterých dovozuje neplatnost Pojistné smlouvy, a odkazuje na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že okamžik, ke kterému lze vztáhnout počátek subjektivní promlčecí lhůty práva na vydání bezdůvodného obohacení, se váže k prokazatelné, nikoliv předpokládané, vědomosti oprávněného o skutkových okolnostech, z nichž lze dovodit, že smlouva, podle které si strany plnily, je neplatná, a že na jeho úkor došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo je získal (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014). Skutečnost, že Navrhovatel disponoval v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy všemi informacemi proto, aby dovedl, že Pojistná smlouva je neplatná, je pouhým předpokladem pro to, aby Navrhovatel takovou vědomost fakticky nabyl. Nedokazuje však, že tuto vědomost skutečně a prokazatelně nabyl.

5.4. Vydání bezdůvodného obohacení

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, „*(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“*

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „*Již-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.*“

Finanční arbitr v Nálezu dovedl, že se Instituce na úkor Navrhovatele obohatila přijatým pojistným a Navrhovatel se na úkor Instituce obohatil přijatým odkupným.

Finanční arbitr současně v Nálezu vypořádal námitku promlčení nároků Navrhovatele, kterou Instituce důvodně vznesla tak, že za mezní datum rozhodné pro promlčení stanovil den 14. 2. 2014, tj. tři roky před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil Navrhovatelem uhrazené platby pojistného od 14. 2. 2014 do 25. 8. 2016 (tj. poslední plata pojistného před zánikem pojištění) odpovídají částce ve výši 240.000 Kč. Finanční arbitr současně zjistil, že Instituce vyplatila Navrhovateli dne 30. 9. 2016 odkupné ve výši 73.105 Kč. Rozdíl těchto částek ve výši 166.895 Kč pak finanční arbitr ve výroku Nálezu Navrhovateli z titulu bezdůvodného obohacení přiznal.

K argumentaci Navrhovatele o tom, že námitka promlčení nemůže mít na zúčtování vzájemně poskytnutých plnění stran neplatné smlouvy vliv, finanční arbitr odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „*Podle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Podle § 107 odst. 3 obč. zák. platí, že jsou-li účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy povinni vzájemně si vrátit vše, co podle ní dostali, přihlédne soud k námitce promlčení jen tehdy, jestliže by i druhý účastník mohl promlčení namítat. Toto ustanovení tak míří pouze na ty případy synallagmatických závazků, kdy na jedné straně stojí právo, které se promlčuje, a na druhé straně právo nepromlčitelné, tedy případy, kdy oproti sobě stojí právo na vydání peněžitého plnění vůči vlastnickému právu, tedy jedinému majetkovému právu, které se podle občanského zákoníku nepromlčuje (s výjimkou práv z vkladů na vkladních knížkách po dobu trvání vkladového vztahu - § 100 odst. 3 obč. zák.). Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžité plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou*

na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“ Z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu Navrhovatelem navrhaný způsob vzájemného vypořádání vztahů z neplatné smlouvy nevyplývá, naopak výslovně potvrzuje, že oběma smluvními stranám vzniká právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté druhé smluvní straně na základě neplatné smlouvy. V případě peněžitých plnění se jedná o dvě promlčitelná práva, a proto není na místě ani aplikace § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku. Výše citované rozhodnutí potvrzuje, že starý občanský zákoník nemá speciální úpravu promlčení pro případ neplatnosti smlouvy, proto se na bezdůvodná obohacení vzniklá z titulu neplatné smlouvy použije ustanovení § 107 starého občanského zákoníku a na okamžik stavení promlčecí doby § 112 starého občanského zákoníku.

Výše uvedené závěry finančního arbitra není způsobilé změnit ani stanovisko JUDr. Ivany Janů v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05, na které Navrhovatel odkazuje, neboť toto stanovisko na uvedený případ nedopadá, pouze konstatuje, že pokud došlo ke vzájemnému plnění stran závazku, je na místě pro případ vydání bezdůvodného obohacení aplikovat ustanovení § 457 starého občanského zákoníku. Finanční arbitr tak ostatně učinil i v Nálezu, když zjistil jak plnění Navrhovatele z neplatné Pojistné smlouvy v podobě zaplaceného pojistného, tak plnění Instituce v podobě odkupného, a není proto pravdou tvrzení Navrhovatele, že finanční arbitr nezohlednil specifickou úpravu vypořádání vzájemných plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku ani, že nesprávně aplikuje § 451 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr rekapituluje, že starý občanský zákoník ani s ním související soudní judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2373/2007) jakkoliv nevylučuje aplikaci promlčení při zúčtování podle § 457 starého občanského zákoníku. Starý občanský zákoník a s ním spojená judikatura (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu 28 Cdo 2327/2016) vylučuje při zúčtování námitku promlčení pouze ve vztahu k vlastnickému právu podle § 107 odst. 3 starého občanského zákoníku.

Finanční arbitr tak v Nálezu rozhodl věcně správně, když při vypořádání vztahů z neplatné Pojistné smlouvy zohlednil námitku promlčení vznesenou Institucí.

K námitce Instituce, že není pasivně legitimována k vydání bezdůvodného obohacení ve výši odpovídající počátečním nákladům, protože tuto částku Instituce vyplatila pojišťovacímu zprostředkovateli za sjednání Pojistné smlouvy, finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 33 Odo 1615/2006: „[j]iž v rozsudku ze dne 5. května 2005, sp. zn. 33 Odo 351/2004, Nejvyšší soud přijal závěr, že pouze účastníci neplatné smlouvy jsou věcně legitimováni k podání žaloby na vydání bezdůvodného obohacení podle ustanovení § 457 obč. zák., a to bez ohledu na skutečnost, zda v souvislosti s plněním z této smlouvy došlo k bezdůvodnému obohacení i na úkor někoho jiného. Věcná legitimace (ať už aktivní nebo pasivní) je tedy dána pouze na straně účastníků smlouvy“, který potvrzuje, že v případě rozhodování o vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy je pasivně legitimovaným subjektem právě Instituce, jako smluvní strana.

5.5. K úrokům z prodlení

Finanční arbitr přiznal Navrhovateli v Nálezu zákonný úrok z prodlení od 21. 2. 2017 do zaplacení z částky 166.895 Kč, která odpovídá nepromlčeným platbám pojistného.

Jak finanční arbitr podrobně rozvedl v části 5.8. Nálezu, úprava výše úroků z prodlení je kogentní povahy, což znamená, že se od ní nelze odchýlit. Jelikož úroky z prodlení jsou podle § 121 odst. 3 starého občanského zákoníku příslušenstvím pohledávky, mají akcesorickou povahu a sledují osud hlavní pohledávky, má promlčení části nároku vliv na právo na úroky z prodlení.

Za situace, kdy finanční arbitr setrvává na právním posouzení námitky promlčení, nemůže než konstatovat, že v Nálezu rozhodl věcně správně i co do nároku Navrhovatele na úrok z prodlení, když při vypořádání vztahů z neplatné Pojistné smlouvy přiznal Navrhovateli úroky z prodlení ve výši 8,05% p. a. pouze z částky 166.895 Kč od 21. 2. 2017 do zaplacení.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci určení neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení Navrhovateli rozhodl věcně nesprávně z důvodů namítaných Navrhovatelem a Institucí, a setrvává tak na svém právním závěru, že je Instituce povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení z důvodu neplatnosti Pojistné smlouvy.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*in případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce jcxgx98
Instituce – datová schránka zástupce 5pcgssn

